

1 Mikroekonomické dopady politik omezujících emise skleníkových plynů

Jako ekonomicky nejefektivnější politiky snižující emise skleníkových plynů se jeví mechanismy založené na tržních principech – uhlíkové daně, systém volně obchodovaných permitů a hybridní systém. Paradoxem je, že právě tyto mechanismy, z nichž zejména uhlíková daň, čelí značné politické opozici. Ta má samozřejmě více zdrojů, ale jedním z hlavních může být fakt, že zatímco benefity z omezení emisí skleníkových plynů jsou víceméně rovnoměrně rozprostřeny na celou ekonomiku, prvotní náklady jsou nesený poměrně úzkou skupinou firem.

Je nasnadě, že firmy nesoucí hlavní břemeno nákladů na snížení emisí, pocházejí ze sektorů těžby nerostných surovin, výroby energie a dalších energeticky náročných průmyslových odvětví. Podniky z těchto odvětví (často ve státním vlastnictví či v postavení monopolu) jsou jak známo velmi dobře politicky organizovány a dokážou své zájmy proto velmi dobře prosazovat. Jejich motivace k odporu vůči navrženým politikám je tedy z důvodu výrazných nákladových dopadů mnohem větší než motivace zbytku společnosti k politické podpoře takovýchto opatření. Celkové výnosy zbytku společnosti z omezení emisí jsou sice mnohem vyšší než tyto náklady, ale jsou značně rozptýlené a těžko měřitelné.

Otázka tedy zní: Je možné vytvoření takové emisní politiky, která

- a) je dostatečně účinná v omezení emisí
- b) je ekonomicky efektivní
- c) neuvaluje na klíčová odvětví přílišné náklady?

Studie provedené různými autory naznačují, že ano¹.

1.1 Cesty ke zmírnění dopadů na nejpostiženější odvětví

Většina diskusí o uhlíkové dani se soustřeďuje na její uvalení na producenty fosilních paliv, tj. tam, kde uhlík vstupuje do ekonomiky. Stejně je tomu i u hybridního systému a volně

---

¹ Goulder, Lawrence H., September 2000. *Confronting the Adverse Industry Impacts of CO2 Abatement Policies: What Does It Cost?*, Climate Change Issues Brief No. 23, RFF Washington, D. C.

Bovenberg, A. Lans, and Lawrence H. Goulder. 2000. Neutralizing the Adverse Industry Impacts of CO2 Abatement Policies: What Does It Cost? In *Behavioral and Distributional Impacts of Environmental Policies*, edited by C. Carraro and G. Metcalf. Chicago, IL: University of Chicago Press.

obchodovatelných permitů, kde jsou dopady aplikovaných opatření soustředěny zejména na tento sektor. Tato prvotní koncentrace na sektor výrobců je z pohledu vlád záměrná a žádaná, protože umožňuje, jak již bylo v předchozích kapitolách naznačeno, efektivnější kontrolu a vynucování závazků.

Producenti fosilních paliv jsou samozřejmě proporcionálně největšími nositeli nákladů, nikoli však jedinými. Pomocí nevyhnutelného zvýšení ceny svých produktů rozloží dodatečné náklady na další články ekonomiky. Vyšší ceny paliv produkujících skleníkové plyny pak podněcují stranu poptávky ke spotřebě statků a služeb spoléhající při výrobě méně na tyto dražší – emisně náročné suroviny. Tak tento systém vyvolá v celé ekonomice posun ke spotřebě méně klimaticky škodlivých statků a služeb. Zároveň ovšem postižená odvětví trpí značnými ekonomickými ztrátami s následnými výraznými sociálními dopady.

V případě uvedení uhlíkové daně do praxe je možným řešením tzv. modifikovaná uhlíková daň, která by umožňovala nejpostiženějším firmám vyprodukovat určité omezené množství paliv bez uvalené daně. Ve zvýšených koncových cenách se zřejmě takovéto zvýhodnění nepromítne a čistý zisk z této transakce tedy umožní postiženým firmám kompenzovat své ztráty.

U hybridního systému a volně obchodovatelných permitů mohou být ekonomické ztráty těchto odvětví zmírněny rozdělením části permitů zdarma nebo za sníženou cenu.

Třetí cestou k odvrácení nerovnoměrného mikroekonomického dopadu nákladů na ekonomiku je snížení jiných druhů daní, např. daní z příjmu.

Je logické, že zavedení takovýchto opatření povede ke zvýšení celospolečenských nákladů a snížení efektivity systému. Studie provedené na toto téma však ukazují, že jsou tyto zvýšené náklady v porovnání z celkovým ekonomickým přínosem omezení relativně nízké.

Tabulka. č. 7-1 nabízí stručný *modelový* pohled na srovnání potencionálních příjmů z uhlíkové daně nebo prodaných permitů s potencionálními ztrátami na zisku u postižených odvětví v USA v roce 2000. Hrubé tržby uhelného průmyslu jsou cca 29 mld. USD, uhlíková daň ve výši 25 USD/t by do státního rozpočtu přinesla 11 mld. USD. Tyto odhady jsou založeny na předpokladu, že uhlíková daň zvýší ceny uhlí o 57% při současném poklesu

poptávky o 30%. Pro představu, pokud by takto uvalená daň způsobila 30%-ní snížení zisku postižených firem (jednalo by se o částku cca 90 mil. USD), pak by toto snížení tvořilo necelé 1% celkových vládních příjmů z vybrané daně. Případná kompenzace zasaženého odvětví tak bude poměrně levnou záležitostí.

Tabulka 1-1. Dopady zavedení regulačních opatření na uhelný průmysl v USA – modelový příklad pro rok 2000, údaje jsou v mld USD (rok 2000).

Hrubé tržby uhelného průmyslu (status quo)	29,28
Odhadované hrubé tržby po zavedení daně 25 USD/t ²	19,62
Odhadované dodatečné daňové příjmy	11,18
Dividendy plus nerozdělený zisk (status quo)	0,33
Odhadované ztráty ze zisku po zavedení daně	0,10
Odhadované ztráty ze zisku jako procentuální podíl na dodatečných daňových příjmech	0,9

Goulder, Lawrence H., September 2000. *Confronting the Adverse Industry Impacts of CO2 Abatement Policies: What Does It Cost?*, Climate Change Issues Brief No. 23, RFF Washington, D. C

Je třeba zmínit, že tento model není zdaleka dokonalý – jako hlavní nedostatky můžeme zmínit soustředění pouze na americkou ekonomiku (se specifickými podmínkami nabídky energie a poptávkovými elasticitami), nezahrnutí potenciálních ztrát způsobených zvýšením nezaměstnanosti a dalšími sociálními dopady atd. Přesto všechno však tato jednoduchá analýza ukazuje na jeden důležitý fakt. Za cenu poměrně nízkého snížení celospolečenských výnosů z procesu redukce skleníkových plynů je totiž možné podstatně oslabit potenciální politickou opozici ze strany nejpostiženějších odvětví.

² Výchozí předpoklady: zvýšení cen o 55%, cenová elasticita poptávky 0,6